

ILLIK EZ LÓVERSENYEN?

Start! Az óriástribün lövi ki ezt a rövid, kegyetlen szót. Start! Nem emberi hang ez, hanem egy izgatott szörny egytagú vakkantása. Start! Mintha minden száj tudat alatt mondaná, egyszerre, csodálatos, színpadon be nem tanítható pontossággal: Start!

Elugrott a »mezőny«. Mezőny = versenylovak társasága. Az ellenfeleké. Rettenetes messze vannak még. A táv két kilométer. Onnan jönnek. Mintha az Andrassy út elején volna a tribün és a mezőny a Városligetnél ugrana el.

Látcsóvel nézzük a szúnyogokat a startnál a ligetben. Apró, erős színű bogárcák ülnek rajtuk. A bogárcák: zsokék. Borotvált törpék, de nemcsak messziről törpék. Hanem akkor is, ha mellettünk állnak. Ezek mellett lovagolnak úgynevezett istállófiúk is. Olyanok, mint a törpék maszületett gyerekei. Nyolc ilyen vegyes bogár, legtarkább sely-

mekben, ugratta el lovát éppen most a startgéptől, ott messze.

Jönnek.

Néma csönd. A »start!« — ordítás után, mint ágyú elsütése után, néma csönd. *Most* repül a lövedék, *most* jönnek a lovak, *most* dől el a sorsom. Akit az ágyú eltalál, annak nincs többé gondja. De ha az én lovam hátul lesz? ... ne is beszéljünk róla.

Fél percig tart a sokezer ember némasága. Ez az, amire azt mondják, hogy lélekzetvisszafojtva. Nem jó szó. Mert itt senki se fojt vissza semmit. A tömeg egyszerűen nem *tud* lélekzeni. A drukkerre a félpercre halottá teszi. Ehhez képest a rulett kismiska. Hogy miért? Azt hiszem, rájöttem. Azért, mert ott percenként van új játék. Ha vesztettem most, hát majd visszanyerem egy perc múlva!

Itt, a lovak világában, már napok óta készülnek erre az egy percre. Rettenetes, mennyi gondolkodás, mennyi tépelődés, mennyi vitatkozás előzi meg ezt az egy percet. Aztán kinn a pályán! Újabb drukkok. Indul-e a ló? Melyik zsoké üli? Milyen startszáma lesz? Mit hallani az állapotáról? Sokat fog-e fizetni, vagy »semmit«, feltéve, hogy nyer? De nyer-e? Borzasztó! Rossz rágondolni is. De legyünk férfiak (ezt a versenyen még a hölgyek is mondják), ne féljünk. Igenis nyer. Nyernie kell!

E sok érzés még a hiúság szószáiban is úszik. Hogy *Én* tudom. *Engemet* nem lehet megteveszteni. *Én* látok. *Én* megmondtam. Az a szerencsétlen Klenovics! Ellentmond nekem! Ő jobban tudja! Klenovics: a barát. Este a kávéházban, egy-egy lóversenyprogrammal a kézben, szemüvegeiket felcsapva ülnek: a két barát. Egy Dante nem húzta össze erősebben szemöldökeit a Divina Commedia

megírásánál, mint Klenovics és Krachberger szokta. Ez tegnap volt, amikor éppen ennek a mostani futamnak az esélyeit kellett ki-
 ókumlálniok. Hogy mire tegyék az öt pengőt. Kérem, ne tessék nevetni, öt pengő nem sok pénz? Mégis nagy fogadás. Mert hét futam van, az ötöt hétszer kell venni. Aztán fogad az ember mást is! Egy pár »befutót«. (Hogy ki lesz első és ki lesz második.) *Itt* lehet aztán nyerni. Két pengőre ötezret. Vagy még többet. De mi nem vagyunk álmodozók. Mi reális emberek vagyunk. A legszolídabbak.

»Legszolídabb« alatt napi ötven-hatvan pengő kockáztatása értendő. Ehhez jönnek még a költségek. Belépti jegy a II-ik helyre. Autóbusz ki. Nyerés esetén taxi be. Vagy fordítva: a tegnapi nyereségből taxin ki. És mai veszteségből autóbuszon be.

Ők — mit tagadjuk — nem vagyonos emberek, ők lóversenytudományukból próbálják fellendíteni magukat. Ők vigyáznak. Ők óvatosak, ők reálisak.

Ők »nem lopták a pénzüket«. (De még *fogják*, mondja a gonosz főpincér a hátuk mögött.)

Csak az idegeik rosszak. Hát nem is lehet más-kép. Mikor ennyi drukkon kell átmenniök. Ezek a pillanatok! Ezekbe kell bele öszülni. Most is egy ilyen pillanat van.

Elugrott a mezőny, az a sok, távcsővel is alig kivehető szúnyoglás, rajtuk a tarka színes gombocskákkal, hogy mozog, hogy dolgozik! Össze vannak ragadva egy csomóba. Úgy tűnik föl, hogy az egész együtt fog bejönni, mint egy darab tarkabarka mézeskalács. Egy összevissza színű vásárfia

szív. Ebben a szívben van Klenovics és Krachberger lova is. A reménységük. A saját szívük.

Lehet ezt bírni?

Különösen most, amikor már nőni kezd a folt, mikor *közeledik* a »társaság«... mikor már »itt vannak«, alig egy fél kilométernyire. Lehet ezt az izgalmat túlélni? Lehet ilyenkor »türtőztetni magát«? (Ez a boldogtalan itt mellettem folyton azt kívánja tőlem, holott ő izgatottabb, mint én. Hozzá nem türtőzteti magát ő sem. Csak izgalmában rajtam lovagol, rajtam vezeti le a drukkját).

Rettenetes másodpercek ezek. Valljuk meg, hogy ilyenkor mindenki egy Klenovics, legjobb esetben Krachberger. Az a *Schiaparellii-től* öltöztetett szép dáma is, ott az első helyen. Sőt — Isten bocsássa meg — az istállótulajdonosok tribünjén ott az a cilinderes úr a monoklival... nézd, hogy remeg a keze. Úgy látszik, nála is most dől el, hogy Klenovics-e vagy Krachberger... fut a saját lova ... nagy fogadásokat is kötött rá. *Ezért nézi* oly élesen a versenyt. De, a keze remegésén kívül, nagyszerűen tartja magát. Fegyelmezett. Hiába. Úriember. Mert éppen erről van szó: félni, de *szépen* félni!

Tanulni Napóleontól, aki szintén félt, de szépen tudott félni. Róla szól az anekdota, hogy egy ütközetnél, még hadnagy korában, mikor csak úgy süvöltöztek a golyók körülöttük, öreg kapitánya odaszólt;

— Úgy-e félsz, öcsém?

— Igenis félek, kapitány úr. De ha *maga* úgy félné, mint én, *akkor már rég nem volna itt*.

Az igazi hős lélektana van ebben. Mert csakis ha félek és úgy megyek neki a bikának, akkor vagyok bátor. Ha nem tudok róla, ha nem veszem

észre, ha nem vagyok vele tisztában: akkor nem nagy dolog.

A lóversenyen mindenki hős. Mindenki tisztában van a veszedelemmel. Csak a hősiesség fokában van a különbség. Van szép hős és van csúnya hős. Utóbbiak óriási többségben.

Akik, mialatt elvesztik a pénzüket, elvesztik a fejüket is. Pedig a jó hős, a szép hős tudja, hogy vesztenie is lehet. Az okos hős már úgy indul neki a veszedelemnek, hogy esetleg ottmarad. Hiszen éppen ez az ő nagy tulajdonsága, ezért hős ő. És ez a boldogtalan Klenovics, csak azért, mert a pénze ottmaradt — még csak nem is ő maradt ott! — ekkora patáliát csinál? Ez nem tud viselkedni a lóversenyen! Ez nem való a gyepre. Legalább is nem: az ilyen gyepre.

Ez nem tudja türtőztetni magát. Most is, hogy a lovak még a tribünnél sincsenek, fogai között máris átkozódik. Máris dühöng, máris mindenféle gyalázkodó szavakat nyög. Szidja a lovát, a zsoké szüleit..., Közben néha elhallgat... reménykedik újra. De nemcsak ő ilyen, hanem az egész tribün. Eddig mindenki néma volt. Teljes csend uralkodott, mint az iskolában, mikor a tanár belép. De most fordítva van. Minden lépéssel, mellyel a lovak közelednek, nő a lárma. Mind a három helyről, az elegáns elsőről, a polgári másodikról és a népies harmadikról csatazaj hallatszik most. Egyelőre csak, mintha messziről jönne. Mintha a lovakkal együtt

jönne. Ám ezek most már rettenetes sebességgel közelednek. Már itt is vannak előttünk. Hát a zaj is fülsiketítő most már. Mindenki torkaszakadtából ordít. Ordítják a zsoké nevét. Hogy tegyen meg mindent fogadásaink érdekében. Verje a lovat, ahogy csak tudja!

Veri is. Igen ám, de a többi is ugyanezt teszi. Itt vannak az orrunk előtt, hallani az ostort, amint lecsap a szegény nemes telivérre. És látni a zsoké arcát, a nagy sebességben, amint erőlködik vagy legalább is úgy tesz. Mert Krachberger szerint, ha elveszett a verseny, a zsoké mindig csalt. Hogy miért csalt? Isten tudja. De ő mindig megmagyarázza. Oly pontosan magyarázza, hogy már nincs is semmi értelme.

Most is ilyen eset van. Miután mindenki rekedtre bömbölte magát, egy »autszeider« futott be. Egy »szélső« ló. Egy »kevésbé fogadott« ló. Egy 16, mellyel senki sem számolt. Melyre gondolni sem lehetett. Pláne Sráczy-val, egy tizenkétéves babával a hátán. A babának még csak ostora se volt.

A ló bevitte Sráczyt. Dermedt csönd. Senki sem akarja elhinni a csodát...

— Pedig már fel is húzták a számát, 6-os. Ahelyett, hogy az ilyen trénert húznák fel, aki ilyen versenyt nyer. A múltkor a 16 a csempion-zsoké alatt 58½ kilóval sehol se volt, most ezzel a kölyökkel 59-el másfél hossal biztosan nyer, agyon kellene ütni az egész társaságot, nem is jövök ide többet!

És így tovább. Átgyalázza a szünetet. Aztán megy: tenni. Mert hamar kibékül. Dühe csak addig tart, míg az új verseny induló lovainak számát kiteszik. Jól kigorombáskodta magát. Bizony, ő nem tesz lakatot a szájára.

Különben se tud magán uralkodni. De ki tud? Nemcsak ő nem, hanem mások sem. Tessék körülnézni az I. helyen. A nagyurak helyén. Ott is a pénzvágy fúriává teszi az embert. Még az asszonyt is. Pedig egy asszonynak sokkal több »veleszületett« ízlése, modora van. Mégis hányszor látunk dámát, aki megfélekedzik magáról, pláne a finisben. De legyünk igazságosak: meg lehet ezt érteni.

Most is két gyönyörű hölgyel van szerencséje e sorok írójának állhatni. Verseny után vagyunk éppen. Ilyenkor a száj már hallgat, elnémul a düh. De a szemek még fáradtak. Fekete gyűrűk húzódnak meg alattuk. A drukk gyűrűi. De már múlik a sötétség. Kelőben a reménység napja... egy új futamhoz teszik ki a lovak számát. Kezdődik a megbeszélés. A tanakodás. A Hamlet. A »melyiket szeressem«.

Régen volt ilyen nehéz verseny. (Ezt minden verseny előtt lehet mondani.) Ezúttal azonban van benne valami. Egy újabb szakértő csatlakozik hozzánk. Neki is komor, gondterhes az arca. Nem illik ez arc remek ruhájához. Mert remek a ruhája, zsakett, cylinder, stráfos nadrág, pedig nincs is derby. De ő korrekt, ő Angliában is járt versenyekre. Angol külső, de buda-

pesti drukk az ar-
con. Úgy látszik, az
előbb ő is vesztett.
De tagadja. Nyuga-
lommal leplezi. Be-
széljünk magyarul:
hazudik. Hazudni
nem szabad, de
mégis szép ez az
igyekezet, hogy nyu-
galmat színleljen.
Hogy méltósággal
viselje gyászát. Ke-
vés ember tudja ezt.

A legtöbben jajgat-
va, kiabálva kísérik utolsó útjára a veszteséget.
Pedig ez nem is pótolhatatlan.

Hiszen itt van a legközelebbi futam! Hiszen
mindig van: legközelebbi futam! Ahol minden
visszajön! És még rá!

Most is ilyesmin tanakodunk. A két elegáns
dáma és az epsomi úr. És én. Már-már kezd vilá-
gosodni az agyunk ... már jön az eszme — mikor,
hirtelen, karomon erős csípést érzek. Valaki meg-
csípett. Odafordulok.

Egy idegen. Nem emlékszem, hogy láttam
volna valaha. Azonban a tűzre, mely szemében
égett, örökké vissza fogok gondolni. Irtózatossá volt
e szem, amint kereste az enyémet...

Önmagáért beszélt e nézés. Tulajdonosa, úgy-
látszik, ezt nem tudta, mert megszólalt, a höl-
gyeket sem kímélve:

— Tessék idenézni!

Egy tikettet mutat. Rajta két szám. Valami
»befutó«.

— Tessék idenézni. Van még olyan peches ember, mint én, a világon? 2-es! 7-es! Ezt tettem és visszafelé: 7-es—2-es. Mi jött be? Bejön 7-es—1-es. De nekem megvolt az 1-es és 2-es is. És a 2-es és 1-es. Az előbbiben tettem 17-es—3-ast és 3-as~14-est, azonkívül játszottam a 17-es—5-öst és az 5—17-est is, bejön 16-os—2-es. Most gondoltam, hogyha megteszem a 14-es—13-ast és vissza a 13-as—14-est...

Mindehhez kirángatja a megfelelő tikettet és apró karcsípésekkel kísérve, közel tartja őket szememhez. Holott távollátó vagyok.

Egy örült! Egy örült idegen. Kalapja nincs. Robespierre-gallér övezi izgalomtól dagadt nyakát. Az orvos szeretetével nézek rá. Mivel versenyre nem illik kényszerzubbonyal járni, nem hoztam magammal. Pedig helyesebb, korrektebb öltözet volna a szerencsétlen idegen számára, mint e Robespierre-gallér.

Sajnálom az ilyen embert. Inkább drukkolok neki, szegénynek. Cilinderes barátunk azonban rémülettel nézi. A rémület nem az ismeretlennek szól. Hanem önmagának. Ha őt, báró Sznobinszkyt, meglátnák egy ilyen alakkal!

Pedig ilyen alakokkal teli van a lóverseny. A legfinomabb közönség között ott futkosnak. Persze, hogy hiba. Persze, hogy szégyen. Itt látni e toprongyos embereket — sőt tip-toprongyosakat — a legszebb imprimé ligetben. Elsőhelyes jeggyel szakadt kabátjukon a legbájosabb divathölgyek mellett.

Lármázva, handabandázva járnak-kelnek a gyepen De ugyanezt teszi, csak éppen diszkrétebben, sok »úriember« is. Szidják a tipadót. De legfőképpen a »lebeszélő«-t. A lóversenyen sok tip

van. De a legelterjedtebb tip: a lebeszélés. Pedig a lebeszélőnek legkeserűbb a kenyere. Meg is érdemli. Ha nincs annyi esze, hogy tudja:

1. Ha sikerült valami rosszról lebeszélnie az ismerőst és az nyer: eszébe se jut, hogy ezt a nyerst Lebeszélőnek köszönheti.

2. Ellenben: ha valami jóról nyilatkozott előzőleg úgy, hogy: »nem hiszem...« és ez a jó bejött: Isten legyen neki irgalmas.

A legkevesebb, amit róla mondanak:

— Ha csak itt *látom* a turfon, már tudom, hogy végem van.

Úgy beszélnek róla, mint valami bérgyilkosról. Egy leprásról. Elfelejtik, hogy az életben magasállású úriember. És hogy csak naivitas, csak apró emberi gyenge, hogy jótanáccsal akar szolgálni, szegény.

Tanuljunk a szerencsétlen Lebeszélő esetéből. Ne kövessük ot peches útján. Ne szóljunk bele a mások fogadásába. Mert jó eset nincs. Hála nincs. De annál több gyalázás van. Kivédhetetlen gyalázás. Hátmögötti!

A hátmögötti fáj a legjobban. Mert pontosan tudjuk.

— Teljesen szenvedélytelen legyek? Csak azért, mert az illeten ezt szereti? Együgyűség!

E kifakadás egy rendkívül egyéni, azonfelül rendkívül temperamentumos barátom szájából jött.

— Játsszam a lordot? Akinek minden shocking? Minden közönséges? Titkoljam gyászomat, ha vesztetek? Ne lássék a szememben az öröm csillogása, mikor százasok sütik szívem tájékát a kabátom alatt? Ne legyen *ember*?

Nehezemre esett erre felelni. Éreztem, hogy barátomnak igaza van. Hogy nem könnyű feladat: összeegyeztetni a nagy nyilvánosságot az egyéni, a külön étellel. A világot jelentő gypet a magánszenvedéllyel. A szigorúan előírt szerepet a zabolátlan dühvel vagy a sikoltozó örömmel.

Erre való azonban a *stilus*. Az ízlés. A jó modor. Erre *kell* gondolni! Ha emberek közé akarunk menni. Meg kell zabolázni a szenvedélyt, hiába. Hiszen még erre a kétéves csikóra is, itt a korlát mögött, ráültetnek valakit, hogy kötőfékkal fékezze féktelenségét.

Miért ne örülhetnénk egy sikernek? Miért ne búsulhatnánk a balszerencse csapásain? A »hogyan« és a »miként« dönti el a kérdést. Veszteség esetén ne csípjünk bele idegenek karjába. És ha meg is tudjuk érteni, hogy valakinek egy hatalmas kvótától »az öröm elveszi az eszét« és »idegenek borulnak egymás nyakába«: jól nézzük meg, melyik idegennek borulunk a nyakába. Semmiesetre sem annak az elkeseredett Robespierre-gallérosnak.

Mert az csíp.

